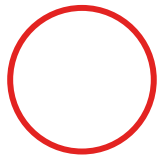

**Observatori
de Vulnerabilitat
de la Creu Roja
a Catalunya**

3r estudi

L'impacte de la crisi en les persones grans

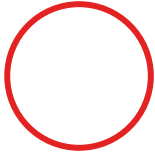
Juny de 2012

Cada cop més a prop de les persones

L'impacte de la crisi en les persones grans

Edita:

Observatori de Vulnerabilitat
Creu Roja a Catalunya
C/ Joan d'Àustria, 120-124
08018 Barcelona

Data de publicació:

Juny de 2012

Edició:

Òscar Velasco, Anna Sabaté, Pilar Millán,
Susanna Roig i Laura Ferré

Equip de redacció:

Irene Peiró i Patty Ortín

Assessorament científic:

Anna Espinal i Oliver Valero

Realització d'entrevistes:

Centre de Coordinació de la Creu Roja a Catalunya i Assemblees Locals, Comarcals i Provincials de la Creu Roja a Catalunya

Fotografies:

Cedides pel voluntariat, els àmbits i les diferents assemblees de la Creu Roja

Guió i edició del vídeo:

Vidal Sabater, Patty Ortín, Marta de Miguel, Clara Lipkau

Disseny i maquetació:

Gràfiques Apr

© Creu Roja, 2012

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquesta publicació, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió de cap forma o per qualsevol mitjà, ja sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o altres mètodes, ni el seu préstec, lloguer o qualsevol altra forma de cessió d'ús de l'exemplar, sense el permís previ i per escrit dels titulars del Copyright.

Imprès sobre Cocoon offset 100% reciclat

L'ús d'aquest paper redueix l'impacte mediambiental en:

240
kg d'escombraries

324
km en un cotxe europeu estàndard

491
kwh d'energia

45
kg de CO₂

5.040
litres d'aigua

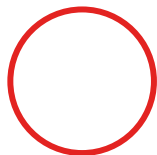
389
kg de fusta

LA MISSIÓ

Ser cada cop més a prop de les persones vulnerables en l'àmbit estatal i internacional a través d'accions de caràcter preventiu , assistencial, rehabilitador i de desenvolupament, realitzades essencialment per voluntariat.

LA VISIÓ

La Creu Roja, com a organització humanitària i d'acció voluntària arrelada a la societat, donarà respostes integrals des d'una perspectiva de desenvolupament a les víctimes de desastres i d'emergències, a problemes socials, de salut i mediambientals.

1.	PRESENTACIÓ	06
2.	INTRODUCCIÓ	08
3.	OBJECTIUS	10
4.	METODOLOGIA	12
4.1	INTRODUCCIÓ	13
4.2	SELECCIÓ DE LA MOSTRA I REALITZACIÓ DE L'ENQUESTA	14
4.3	QÜESTIONARI	16
4.4	MÈTODES ESTADÍSTICS	17
5.	RESULTATS DE L'ENQUESTA	18
5.1	PERFILS DE LA GENT GRAN EN ELS PROJECTES DE LA CREU ROJA	19
5.2	ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA	20
5.2.1.	EN RELACIÓ A LA CONVIVÈNCIA	20
5.2.2.	SUPORT FAMILIAR I SOCIAL	21
5.2.3.	EN RELACIÓ A L'ENTORN FÍSIC	24
5.2.4.	EN RELACIÓ A L'ENTORN SOCIAL	25
5.2.5.	QUALITAT DE VIDA I HÀBITS SALUDABLES	26
5.2.6.	DADES ECONÒMIQUES	27
5.2.6.1.	INGRESSOS	29
5.2.6.2.	DESPESES	30
5.3	VIVÈNCIA I PERCEPCIÓ DE LES PERSONES ENQUESTADES VERS L'ACTUAL CONTEXT	31
6.	CONCLUSIONS DE L'ESTUDI	36
6.1	UN COL·LECTIU DIVERS I AMB NECESSITATS EMERGENTS	37
6.2	ALTA AFECTACIÓ DE LA CRISI ENTRE LES PERSONES GRANS	38
6.3	ENTRE L'ESTALVI I LA PRIVACIÓ MATERIAL	39
6.4	EL SUPORT DE LA GENT GRAN, AVUI IMPRESCINDIBLE COM A PILAR DE LA CONTENCIÓ SOCIAL	40
7.	PROPOSTES D'ACCIÓ DE LA CREU ROJA	42

1

.....

PRESENTACIÓ

Benvolguts, benvolgudes,

Teniu a les mans el tercer estudi de l'Observatori de Vulnerabilitat, un projecte que la Creu Roja a Catalunya va endegar l'any 2011 per aprofundir en el coneixement de la realitat i de les necessitats més immediates dels col·lectius que atén, tenint en compte l'actual context socioeconòmic.

Com a conseqüència de la crisi, que des de l'any 2008 colpeja molt especialment les persones més vulnerables, s'estan duent a terme reformes a nivell de serveis, prestacions o condicions laborals que afecten la vida diària de milers de persones i en especial d'aquelles en més risc d'exclusió social.

El col·lectiu de persones grans és un dels més invisibles i desprotegits davant d'aquesta situació. A priori, pot semblar que les conseqüències no els afecten directament, ja que, entre d'altres coses, continuen rebent les seves prestacions, però això no és així. Aquest argument ja es va qüestionar en un estudi preliminar que va elaborar el 2010 l'àmbit de Gent Gran de la Creu Roja a Catalunya.

És per això que, amb el present document, s'ha volgut aprofundir en com afecta la crisi a les persones grans i en com aquest col·lectiu n'està afrontant les seves conseqüències, a més de conèixer la seva opinió sobre com creu que es podrien pal·liar els seus efectes.

Cal destacar també que, en aquesta ocasió, s'ha volgut fer un exercici de major proximitat cap a les persones incorporant en el projecte voluntariat de la Institució que, mitjançant els punts d'atenció que la Creu Roja té arreu del territori, ha realitzat una part de les entrevistes de manera presencial i individual a les persones usuàries del col·lectiu que atenen als municipis. Tanmateix, voluntaris i voluntàries d'arreu del territori han participat en l'operatiu establert al Call Center del Centre de Coordinació de la Creu Roja per a la realització de les enquestes telefòniques.

El present estudi vol ser una eina més de coneixement que ens permeti identificar, estudiar i establir noves línies d'actuació envers les persones grans que s'han vist afectades pel moment social i econòmic actual.

D'aquesta manera, els estudis de l'Observatori de Vulnerabilitat seguiran contribuint en el coneixement de la realitat social de les persones en situació de dificultat que atén la Creu Roja. Aquest és només un pas més en la millora continuada dels seus projectes, adreçats a pal·liar les necessitats bàsiques de les persones que presenten un alt risc d'exclusió social.

Josep Marquès i Baró
President de la Creu Roja a Catalunya

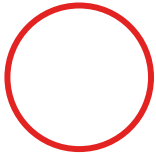

2

INTRODUCCIÓ

El concepte de **vulnerabilitat social** es relaciona amb la inseguretats i la indefensió que experimenten les comunitats, grups, famílies i individus en les seves condicions de vida a conseqüència de l'impacte provocat per algun tipus d'esdeveniment natural, econòmic i social de caràcter traumàtic. A més, també es relaciona amb l'ús dels recursos i estratègies que utilitzen aquestes persones i grups per afrontar-ne els efectes (**Informe Anual sobre Vulnerabilidad Social 2010**, Cruz Roja Española http://www.eapn.es/attachments/1095_Informe_Vulnerabilidad_2010.pdf).

Entenent que la crisi actual s'ha iniciat per un desencadenant econòmic que ha repercutit en altres esferes, és important saber quins són els aspectes que més estan afectant les persones i, en aquest cas, al col·lectiu de gent gran.

És per això que aquest estudi parteix de **7 tipus de factors** que poden afectar la persona i que estan relacionats amb temes tant personals com de l'entorn físic, social i cultural. Aquests factors s'han extret del document **Envel·liment actiu: un marc polític** de l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2002) que estableix els determinants o influències que s'han de considerar per tal que les persones visquin un envelliment el més satisfactori possible, tals com:

1. **Transversals:** la cultura i el gènere
2. Relacionats amb els sistemes **sanitaris** i els **serveis socials**
3. De **conducta**
4. Relacionats amb **factores personals**
5. Relacionats amb **l'entorn físic**
6. Relacionats amb **l'entorn social**
7. **Econòmics**

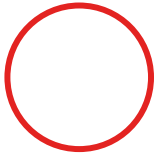
L'any 2002, l'OMS substitueix el concepte "**envelliment saludable**" per "**envelliment actiu**", amb la intenció d'incloure més aspectes de la persona, a part dels que fan referència estricta a la salut. També es vol passar de parlar de la gent gran com a mer agent passiu a mostrar que ofereix també una actitud activa, on té coses a dir. Les persones grans són part de la presa de decisions; és a dir en són part activa.

En aquest sentit, aquest estudi analitza **L'impacte de la crisi sobre les persones grans** per veure quins aspectes representen un increment de la seva vulnerabilitat i sobre els quals s'haurà d'incidir per poder aconseguir la situació desitjable d'un envelliment actiu el més satisfactori possible.

L'estudi té com a objectiu conèixer la situació de totes les persones de més de 65 anys ateses als diferents projectes de la Creu Roja a Catalunya. Les incloses als programa de Persones Grans, receptores dels serveis d'acompanyament, Teleassistència domiciliària o participants de tallers per a la millora de les capacitats cognitives, motrius o de coordinació. També s'analitza la situació d'aquelles amb especial dificultat econòmica i social adscrites al Programa de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social, receptores de necessitats molt bàsiques com l'alimentació i també persones sense llar. Això ha permès obtenir trets diferencials específics entre ambdós col·lectius que poden patir més o menys grau de vulnerabilitat.

3

.....
OBJECTIUS

Amb aquest tercer estudi, seguint amb els objectius treballats ja als dos anteriors estudis i continuant amb les línies estratègiques de l'Observatori de Vulnerabilitat, es plantegen diversos objectius a assolir:

- Conèixer **la realitat social** de les persones grans que atén la Creu Roja emmarcada en la situació de la crisi econòmica actual.
- Conèixer **l'opinió** que tenen sobre la realitat social actual i les oportunitats que hi ha en aquesta situació.
- Contribuir a **generar una corrent d'opinió i de treball**, alineada amb d'altres agents socials, com a part del desplegament de l'estratègia de Diplomàcia Humanitària de l'entitat.
- **Detectar noves necessitats** per adaptar o oferir nous serveis.

4

METODOLOGIA

4.1

INTRODUCCIÓ

4.2

**SELECCIÓ DE LA MOSTRA I
REALITZACIÓ DE L'ENQUESTA**

4.3

QÜESTIONARI

4.4

MÈTODES ESTADÍSTICS

4.1

INTRODUCCIÓ

Aquest estudi ha comptat amb l'assessorament científic del Servei d'Estadística Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) quant a la validació del qüestionari, la selecció de la mostra i l'anàlisi de les dades obtingudes.

El disseny experimental adequat (grandària mostral, qüestionari, etc..) afavoreix una major fiabilitat dels resultats i pot servir com a punt de partida per a l'elaboració d'estudis posteriors.

L'anàlisi de les dades del qüestionari ha posat de manifest informació relativa als usuaris (de vegades, desconeguda) dels programes que formen part d'aquest estudi. A més, ha permès obtenir indicadors plenament definits i validats que poden permetre ubicar els usuaris en un determinat context. Els resultats s'han obtingut utilitzant programari especialitzat per a l'anàlisi de les dades i la presentació de resultats.

4.2

SELECCIÓ DE LA MOSTRA I REALITZACIÓ DE L'ENQUESTA

La confecció de la mostra es va realitzar aleatòriament estratificant per tipus de projecte i sexe el total de persones més grans de 65 anys que la Creu Roja Catalunya ha atès durant l'any 2011 i que consten a la seva base de dades dintre dels següents programes i projectes:

Programa de Persones Grans

De la base de dades dels projectes de gent gran es van obtenir **16.591 registres vàlids** corresponents a persones usuàries, de les quals **10.663** es podien contactar per telèfon.

Els projectes als quals estan adscrites aquestes persones es vinculen majoritàriament als serveis d'atenció a la dependència que gestiona la Creu Roja en coordinació amb diferents administracions, però també en l'àmbit privat, o sigui concertat directament amb la persona usuària. Els principals projectes són:

S'han entrevistat 674 persones grans que ha atès la Creu Roja l'any 2011, de les quals 164 han requerit suport bàsic.

■ **Ajuda a domicili bàsica (Menjar a domicili).** Lliurament a domicili d'un àpat diari els 365 dies de l'any a persones grans en situació d'alta vulnerabilitat i amb dificultats de mobilitat.

■ **Ajuda a domicili complementària.** Seguiment setmanal presencial i/o telefònic a aquelles persones que estan en una situació més vulnerable per aïllament o per manca de suport social. Es realitzen acompanyaments, actuacions preventives, estimulació de capacitats cognitives a domicili, etc.

■ **Productes de suport.** Lliurament o préstec d'ajuts tècnics per facilitar la realització de les tasques del dia a dia a les persones grans amb dificultats de mobilitat (taules de banyera, agafadors, cadires de rodes, grues, caminadors, etc.).

■ **Teleassistència domiciliària (TAD).** Servei que ofereix la Creu Roja a totes aquelles persones que volen disposar, les 24 hores del dia i els 365 dies de l'any, d'una resposta immediata en el domicili davant de qualsevol situació d'emergència social i/o sanitària.

Programa de Lluita contra la Pobresa

La base de dades d'aquest programa conté **451 registres** corresponents a persones de **més de 65 anys**, adscrites en els següents projectes:

■ **Programa d'Aliments i Kits de Suport Social.** Repartiment d'aliments i productes de primera necessitat a persones i famílies.

■ **Suport social en situacions de vulnerabilitat.** A més de cobrir les necessitats bàsiques, la xarxa social ofereix informació i orientació, atenció personalitzada, acompanyament i gestió d'ajudes d'emergència, entre d'altres serveis.

■ **Atenció integral i altres serveis.** Inclou serveis, com ara les residències o els centres d'acollida i els centres de dia per a persones sense llar, en els quals es presta una atenció integral orientada a la inserció sociolaboral i la rehabilitació psicosocial d'aquest col·lectiu.

El **total de persones enquestades** en aquest tercer estudi ha estat de **674**.

Les enquestes a les persones usuàries dels projectes de Gent Gran s'han realitzat telefònicament assistides per ordinador (CATI, *Computer Assisted Telephone Interviewing*) entre el 20 de març i el 20 d'abril de 2012. En total s'han contactar amb **1.630 persones**, de les quals **510 han acceptat de fer l'entrevista** tenint en compte el perfil de la població pel que fa a quotes de sexe i de projectes.

Les enquestes a les persones dels projectes de Lluita contra la Pobresa s'han realitzat presencialment des del territori el personal tècnic i voluntari de la Creu Roja, entre el 20 de març i el 23 d'abril de 2012. En total, **164 persones han acceptat de fer l'entrevista.**

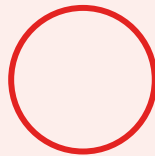

TESTIMONI

MARIA CINTA FALCÓ

68 ANYS

USUÀRIA DEL PROGRAMA D'ALIMENTS
CREU ROJA A ROSES-CASTELLÓ D'EMPÚRIES

Dos dels cinc fills de la Maria Cinta Falcó, veïna de Roses de 68 anys, han perdut la feina durant els darrers quatre anys. Un era contractista d'obres i l'altre paleta i la crisi de la construcció ha fet sacsejar la seva situació econòmica i personal.

La situació dels seus dos fills li fa pensar que la crisi econòmica actual és més greu que qualsevol de les altres que ha viscut en el passat, tot i que, com la resta de persones de la seva generació, encara reté a la memòria records de la postguerra. "Aquesta crisi ens ha caigut de sorpresa i no ens l'esperàvem i és més forta perquè tothom estava acostumat a viure més bé" – afirma.

També la pròpia Maria Cinta passa per dificultats en aquests moments i, des de l'any 2008, rep ajuda del Programa d'Aliments de la Creu Roja. Tot i això, encara troba recursos per donar petites ajudes econòmiques als seus fills, a més de convidar-los a dinar o a sopar o repartir-los part dels aliments que rep de la Creu Roja. A més, la Maria Cinta té actualment la tutela d'un dels seus néts i, per fer-

se càrrec del menor, rep prop de 400 euros al mes en concepte d'ajudes.

Convertida en un dels pilars de la seva família, la Maria Cinta s'està privant de fer algunes activitats darrerament: "Anava a la perruqueria cada setmana, que ara no hi puc anar-hi, anava al dentista també, i hi he deixat d'anar, i el canvi d'ulleres (...) em veig obligada a no canviar-les de moment". A més, té dificultats per fer front a la hipoteca del pis on viu, que venia pagant fins ara juntament amb alguns dels seus fills, i ja està pensant en abandonar-lo i llogar-ne un altre. Fins ara, la Maria Cinta, que compta una pensió de viduïtat de 615 euros al mes, n'estava pagant 400 euros per la hipoteca.

Malgrat tot, encara diu sentir una sensació "d'angoixa" en no poder ajudar més els seus fills i no se li esgoten les ganes de donar un cop de mà. Per això, també col·labora amb diverses organitzacions socials, entre elles la Creu Roja, i assegura que el voluntariat és una de les coses que la fa sentir millor en aquests moments, perquè se sent realitzada.

Aquesta crisi ens ha caigut de sorpresa i no ens l'esperàvem i és més forta perquè tothom estava acostumat a viure més bé.

4.3

QUESTIONARI

La confecció del qüestionari s'ha basat en el primer estudi que va realitzar la Creu Roja sobre l'impacte de la crisi en les persones grans l'any 2010 i en els dos primers estudis de l'Observatori de Vulnerabilitat (*L'impacte de la crisi en la infància i les famílies* de juliol de 2011, i *L'Ocupació dels col·lectius vulnerables en el marc de la crisi socioeconòmica*, de desembre de 2011). Tanmateix, se segueixen els determinants que l'OMS va publicar el 2002 per a tenir un envelliment actiu satisfactori. La finalitat és veure quins són els **factors determinants d'una major vulnerabilitat**, sobretot contextualitzada en el marc actual de la crisi que arrenca el 2008 i que encara és vigent.

L'enquesta inclou **44 preguntes** (42 de les quals són tancades i 2 són obertes) sobre el perfil de la mostra, la situació actual davant la crisi, com hi fa front aquest col·lectiu i quina opinió en té. Aquesta combinació de preguntes permet dur a terme una **anàlisi combinada** amb una part **quantitativa** i una de més **qualitativa** complementària que aporta conclusions més detallades.

El qüestionari s'ha estructurat en **4 blocs**:

- **Perfil** de la persona
- **Com afecta la crisi** a les persones grans quant a:
  - La **convivència**
  - El **suport** familiar
  - L'**entorn** de les persones grans
  - L'**economia**
  - Els **hàbits saludables**
  - La **relació** amb l'entorn social
- **Com fan front** a la crisi:
  - Els factors **psicològics**
  - La seva **qualitat de vida**
- **Què en pensen** de l'actual crisi respecte a l'**experiència viscuda**

4.4

MÈTODES ESTADÍSTICS

L'anàlisi de les preguntes del qüestionari s'ha realitzat segons els **tipus de variables:**

■ **Variables quantitatives:** inclou només l'edat i es presenta una taula amb els resultats estadístics, com són: la grandària mostral, el recompte de dades mancants (N Miss), la Mitjana, la Mediana, el Mínim i el Màxim.

■ **Variables categòriques i multi-resposta:** tant per a les variables categòriques (sexe, nacionalitat, estat civil, etc.) com per a les variables multi-resposta (ajudes que reben o han deixat de rebre, motius de canvi d'habitatge, etc.), es presenten taules amb les freqüències relatives i absolutes, a més de diagrames de barres o de sectors, segons la variable.

■ **Preguntes obertes:** s'han transcrit les respostes de forma literal. A partir de les respostes a aquestes preguntes, s'han creat núvols de paraules. En aquest tipus de representació, la mida de les paraules és proporcional a la seva freqüència d'aparició.

Els resultats s'han obtingut pel total de persones enquestades i estratificant segons el tipus de programa i el sexe.

.....
RESULTATS DE L'ENQUESTA

5.1

**PERFILS DE LA GENT GRAN EN
ELS PROJECTES DE LA CREU
ROJA**

5.2

**ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA
GENT GRAN ATÈS PER LA CREU
ROJA**

5.2.1.

**EN RELACIÓ A LA
CONVIVÈNCIA**

5.2.2.

SUPORT FAMILIAR I SOCIAL

5.2.3.

EN RELACIÓ A L'ENTORN FÍSIC

5.2.4.

**EN RELACIÓ A L'ENTORN
SOCIAL**

5.2.5.

**QUALITAT DE VIDA I HÀBITS
SALUDABLES**

5.2.6.

DADES ECONÒMIQUES

5.2.6.1.

INGRESSOS

5.2.6.2.

DESPESES

5.3.

**VIVÈNCIA I PERCEPCIÓ DE LES
PERSONES ENQUESTADES VERS
L'ACTUAL CONTEXT**

5.1

PERFILS DE LA GENT GRAN EN ELS PROJECTES DE LA CREU ROJA

Dintre el col·lectiu de la gent gran atesa per la Creu Roja (persones majors de 65 anys) hi ha una gran diversitat de perfils en funció de l'edat, el nivell de dependència i la seva situació socioeconòmica, entre altres condicionants. Dit això, dels resultats de l'enquesta se n'ha intentat extreure un perfil-tipus que respondria a les següents característiques:

Perfil general de Gent Gran

- Dona (78,4%)
- 81 anys
- Vídua (62%)
- Conviu amb altres persones (58%) a domicili propi
- Pensionista (93%)
- Ingressos mensuals entre 550-900 €
- Vincula qualitat de vida amb millora de la salut
- Beneficiària d'un servei de Creu Roja a domicili
- Risc baix d'exclusió social

Això no obstant, i tenint en compte que els informes se centren justament amb els col·lectius que es troben en una situació de major vulnerabilitat, s'ha fet incís en la situació de les persones grans ateses per la Creu Roja que es troben en una situació especialment precària. Per això, s'ha definit com un grup diferenciat anomenat Grup de Pobresa pel fet que són persones **receptores d'ajuda bàsica**. Aquest grup respon al següent perfil-tipus:

Perfil de gent gran del Grup de Pobresa

- Dona (67,7%)
- 71 anys
- Vídua (40,2%)
- Conviu amb altres persones (68,3%) a domicili propi
- Pensionista (76,2%)
- Ingressos mensuals entre 300 i 550 €
- Vincula qualitat de vida amb més ingressos econòmics
- Receptora d'ajuda bàsica de la Creu Roja
- Risc alt d'exclusió social

Així, l'eix vertebrador d'aquest informe és el de **tot el conjunt de la gent gran** atesa per la Creu Roja i que, malgrat la seva heterogeneïtat, respon majoritàriament al perfil general.

Al llarg dels diferents apartats de l'estudi s'aniran incorporant dades específiques del Grup de Pobresa per donar una informació més concreta sobre les especials dificultats que pateix.

Marc referencial: Perfils de Gent Gran de la població espanyola i perfils de gent gran atesos per la Creu Roja

PERFIL	SEXE	EDAT	ESTAT CIVIL	CONVIVÈNCIA (Acompanyats)	MITJANA D'INGRESSOS	PROPIETAT DE L'HABITATGE
Gent Gran de la població espanyola IMSERSO*	Dona	72% <80 anys	63% casats/a	84%	>600€	83 %
Gent gran de la Creu Roja a Catalunya	Dona	81 anys	62 % vidu/ua	58%	550-900€	74%
Gent gran Grup de Pobresa de la Creu Roja a Catalunya	Dona	71 anys	40% vidu/ua	68%	300-550€	40%

* Encuesta sobre Personas Mayores IMSERSO 2010, <http://www.imsersomayores.csic.es/estadisticas/encuestas/index.html>

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.1. EN RELACIÓ A LA CONVIVÈNCIA

La crisi incideix en la convivència de les persones grans, especialment entre les persones del Grup de Pobresa. El canvi més freqüent és que aquest col·lectiu hagi acollit els fills a casa seva.

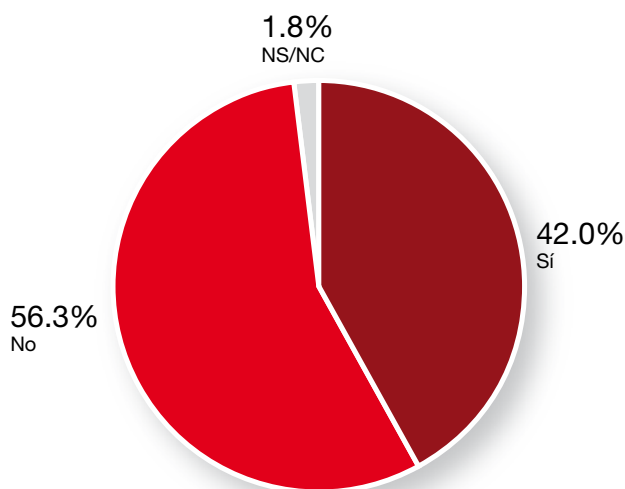
■ El **42%** de les persones grans que atén la Creu Roja a Catalunya **viuen soles**. La resta estan **acompanyades majoritàriament pels seus fills/es i/o la parella** en la mateixa proporció. Aquest percentatge de persones que viuen soles se situa **molt per sobre de la mitjana de la població espanyola de més de 65 anys**, que viu acompanyada en el **84%** dels casos. Cal tenir en compte que les persones ateses per la Creu Roja són **majoritàriament dones vídues al voltant dels 80 anys**, per la qual cosa és important destacar el paper clau que tenen els serveis com la TAD i ajut a domicili per a promoure l'autonomia i independència.

■ En els darrers dos anys, i com a conseqüència de la crisi, un **10%** de les persones grans han hagut de **canviar la seva convivència**. La incidència d'aquest canvi és **especialment acusada en el Grup de Pobresa** que arriba al **42%**.

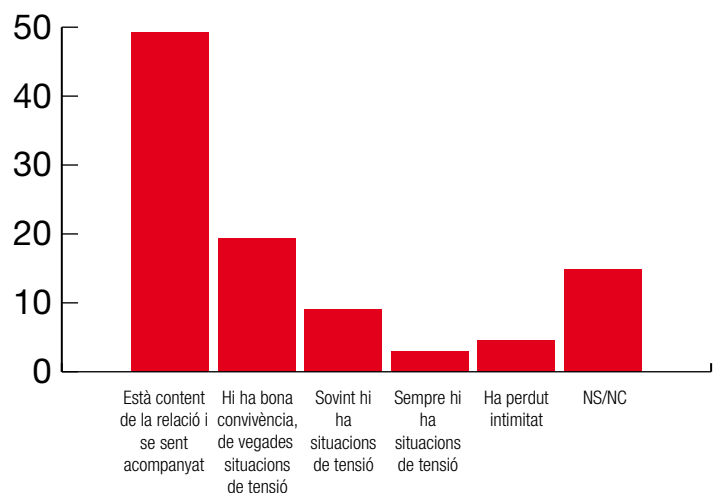
■ Del total de persones grans que han sofert algun canvi en la seva convivència, **més de la meitat han hagut d'acollir algun familiar** (fills, filles i/o néts) a casa seva per motius econòmics. En menor proporció (un **20%**) són les persones grans les que **han hagut d'anar a viure a casa d'algun familiar** per aquest mateix motiu

■ Malgrat que els canvis en la convivència han estat forçats sovint per la situació econòmica, la meitat de les persones enquestades diuen **estar molt o bastant satisfetes**, encara que un **19%** reconeix que tot i haver una bona convivència, a vegades hi ha **situacions a tensió**.

Canvis en la convivència en els darrers dos anys del Grup de Pobresa

Valoració de la convivència entre les persones grans que han hagut de canviar-la per motius econòmics

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.2. SUPORT FAMILIAR I SOCIAL

En motiu de la crisi, un 30% de la gent gran ha hagut d'ajudar per primer cop a un familiar i un 13% ha deixat de rebre ajuda. Entre el col·lectiu més vulnerable aquesta pèrdua de suport arriba fins al 31%.

S'analitza el suport que dona la **xarxa familiar** i l'entorn en situacions de crisi i també el suport que reben d'altres persones, de la Creu Roja, d'altres entitats, administracions o de serveis privats.

■ Entre el col·lectiu de la gent gran que atén la Creu Roja, **una de cada 3 persones ha hagut d'ajudar per primer cop** algú per motius econòmics en els darrers dos anys. La principal forma en què s'ha incrementat l'ajuda ha estat el **suport econòmic (20%** del total lliuren diners per primer cop), seguida de **l'ajut en l'alimentació (10%)** i **l'acolliment familiar (6,5%** en general, però fins al **24%** entre el Grup de Pobresa). L'ajuda va adreçada principalment als fills i filles, encara que un **15% ajuda també a persones que no formen part de la família**.

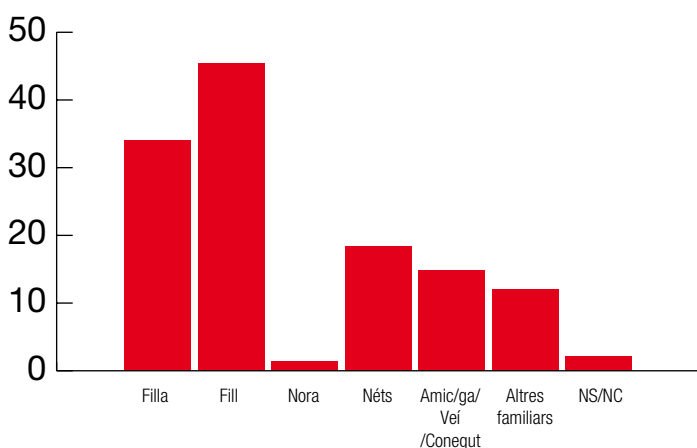
■ En els dos primers estudis de l'Observatori de la Vulnerabilitat es demanava quin era el suport econòmic que rebien les persones enquestades per part d'altres membres de la seva família per poder fer font a la crisi. En el primer estudi, el 23% rebien aquest tipus de suport, dada que es reduïa a un 17% en el segon estudi. En aquella ocasió no es demanava quin era el membre de la família que lliurava l'ajut, però en aquest estudi a la vista dels resultats podem veure que les persones grans tenen un paper actiu en aquest suport ja que el 30% de les persones enquestades donen suport a algun familiar per primer cop, el 81,5% ho fan als seus fills/es.

■ Per gènere, els **homes** presten majoritàriament **suport econòmic**, mentre que les **dones diversifiquen** més el tipus d'ajuda. També, i tal com mostra el gràfic inferior, els **fills són els principals receptors** de l'ajut per sobre de les filles.

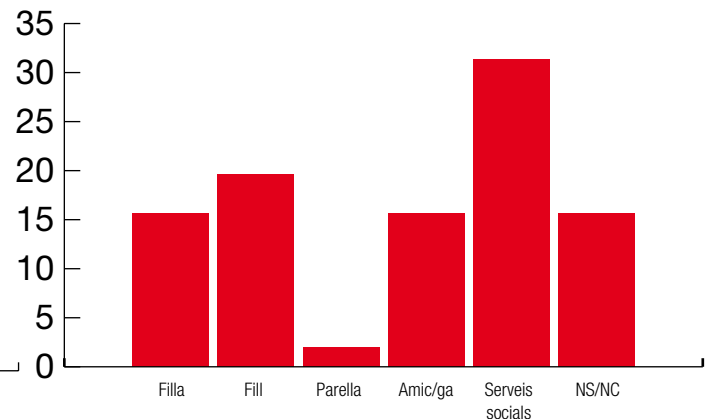
■ Un **44%** de les persones enquestades continua **rebut algun tipus d'ajuda, més de la meitat** en forma de **suport econòmic** per part, en aquest ordre, dels fills/es, dels serveis socials o de professionals privats. **Un 13% l'ha deixat de rebre** en els darrers **dos anys**.

■ Aquesta **disminució del suport és notablement més alta (31,1%) entre el Grup de Pobresa**, el qual perd tant el suport econòmic dels fills/es, com la prestació pública d'alguns serveis que no poden assumir en l'àmbit privat. Aquestes persones han de **recórrer a altres entitats** – el 90% ho fa a la Creu Roja – per a obtenir algun ajut de primera necessitat, com ara **aliments i/o productes pel manteniment higiènic de la llar**.

Pregunta multi-resposta sobre a qui presta l'ajuda el grup de gent gran

Disminució del suport en el Grup de Pobresa (de les persones que l'han vist disminuir) per tipus de persona/entitat

TESTIMONI

JOAN ARIAS

70 ANYS

USUARI DEL PROGRAMA D'ALIMENTS

CREU ROJA A TARRAGONA

El Joan Arias, veí de Tarragona de 70 anys, no s'hauria imaginat mai que acabaria demanant l'ajuda de la Creu Roja. Fins fa 10 anys, estava treballant i pensava que tindria "una jubilació arregladeta", però la seva pensió actual, de 800 euros, no li arriba per arribar a final de mes. Amb aquest import, ha de mantenir la seva dona, un cosí seu que es va quedar sense feina, que actualment viu amb ells, a més de la seva sogra. Per això, afirma amb contundència: "la crisi jo la trobo a cada moment a casa meva"

En els últims temps, la seva família ha hagut de canviar els seus hàbits alimentaris, "Ara el peix és molt car, la carn també, per tant hem de menjar llegums, cigrons, sopa, patates, arròs..." - explica el Joan, que tampoc té prou recursos per comprar-se roba nova o per arreglar la rentadora espatllada que tenen a casa.

Fins fa uns anys, també comptava amb una mútua de sanitat privada, que ara no pot costejar-se, i, pel que fa a la sanitat pública, lamenta: "Pateixo les llistes d'espera, estic operat del cor. No podré pagar els medicaments que cada vegada s'estan encarint més". A més, a l'hivern, el Joan i la seva família no poden posar calefacció "perquè és elèctrica i és molt cara".

A més de "l'encariment del preu de la vida", el Joan lamenta que s'estiguin "perdent drets laborals", mentre segueixen existint paradisos fiscals i es mostra molt preocupat pel futur dels seus fills. Visiblement amoïnada, conclou: "Veure que la meua família passa tanta necessitat, sense els mínims coberts, em provoca molta, molta angoixa".

“

Ara el peix és molt més car, la carn també, per tant hem de menjar llegums, cigrons, sopa, patates, arròs...

”

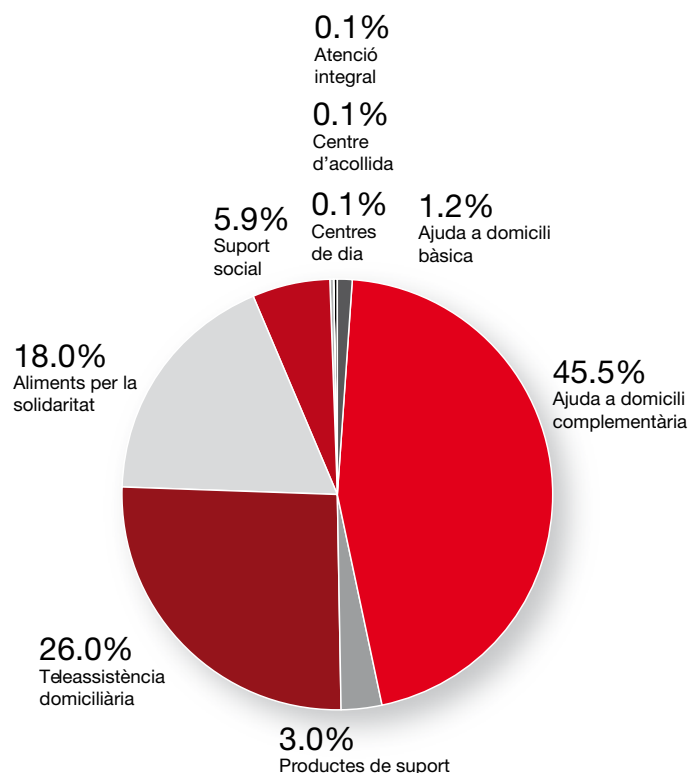
Percentatge de distribució de projectes de la Creu Roja segons la mostra de l'estudi

Suport de la Creu Roja

Prop del 90% de les persones enquestades rep o ha rebut algun tipus de servei o ajut prestat per la Creu Roja el 2011 en els següents projectes:

■ Pel que fa a les persones que reben ajuda de la Creu Roja, un **56%** n'està molt satisfet/a i un **38%** valora el servei **positivament**.

■ Al voltant del **20%** de persones enquestades reben **ajuda de l'administració** i un **10%** reben també l'ajuda **d'altres entitats**.

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.3. EN RELACIÓ A L'ENTORN FÍSIC

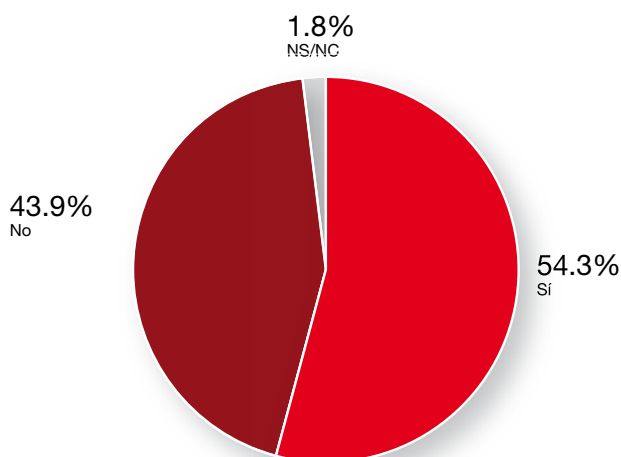
■ La major part de les persones grans **viuen al seu domicili (90,5%) en règim de propietat (74%)**. El règim de tinença de l'habitatge està determinat pels seus recursos econòmics, per la qual cosa en el Grup de Pobresa el percentatge de persones propietàries baixa fins al 40% i viuen majoritàriament de lloguer. És justament aquest grup el que més vincula la **millora de la seva qualitat de vida amb la millora de l'habitatge (15,2%)**.

■ En relació al confort de la seva llar, un **16% de les persones té dificultats** per mantenir la seva llar a una **temperatura adequada**, principalment perquè no pot pagar-ne el subministrament. En el cas del Grup de Pobresa, aquesta dificultat la tenen **més de la meitat (54,3%)**.

■ En el primer estudi de l'Observatori de Vulnerabilitat sobre *L'Impacte de la crisi en la infància i les famílies* (juliol 2011) un 42% de les persones més vulnerables que atén la Creu Roja afirmava no poder mantenir la seva llar a una temperatura adequada. Comparant-ho amb la dada d'aquest tercer estudi es pot concloure que **l'impacte de la pobresa energètica és major** en el grup de més edat del mateix col·lectiu.

■ **1 de cada 3 persones grans** ha hagut de **canviar els seus hàbits domèstics** per reduir el consum energètic i d'altres subministraments (cuinar menys, neteja de la llar, higiene personal). En el Grup de Pobresa són més de **7 de cada 10**.

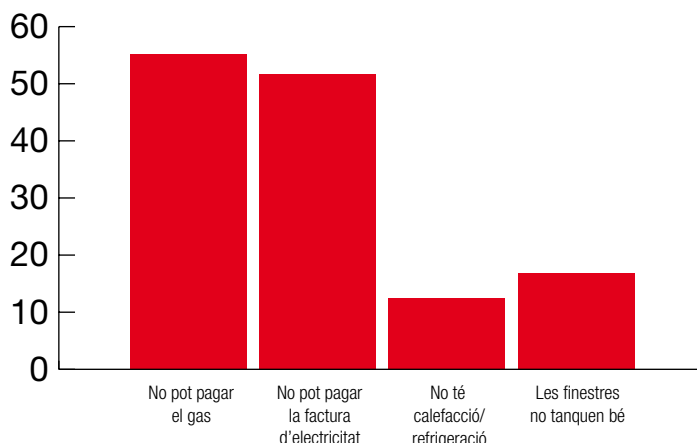
Dificultat per mantenir llar a temperatura adequada del Grup de Pobresa

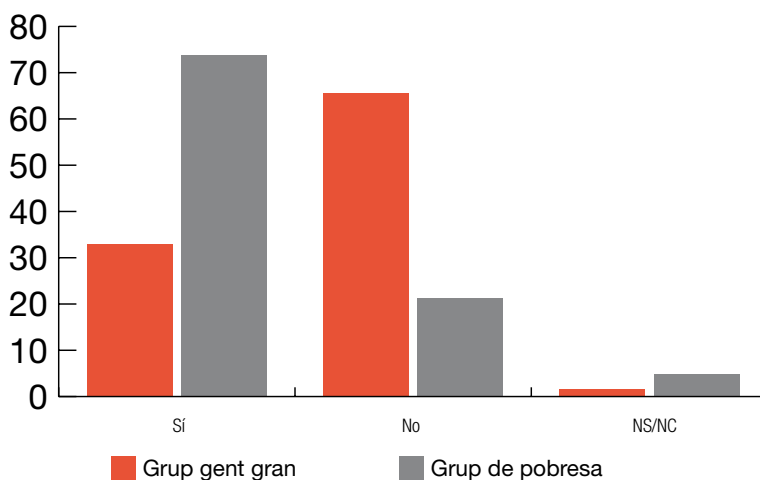
Pràcticament la totalitat de persones grans viuen al seu domicili. En el cas de les persones amb menys recursos econòmics el règim de tinença majoritari és el lloguer (47%).

Entre el col·lectiu de persones més vulnerables ateses per la Creu Roja -receptores d'ajuts bàsics-, la pobresa energètica és particularment acusada en la franja de majors de 65 anys.

Motius per no poder mantenir la llar a temperatura adequada Grup de Pobresa

Percentatge de persones que ha hagut de canviar els seus hàbits domèstics per reduir el consum energètic

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

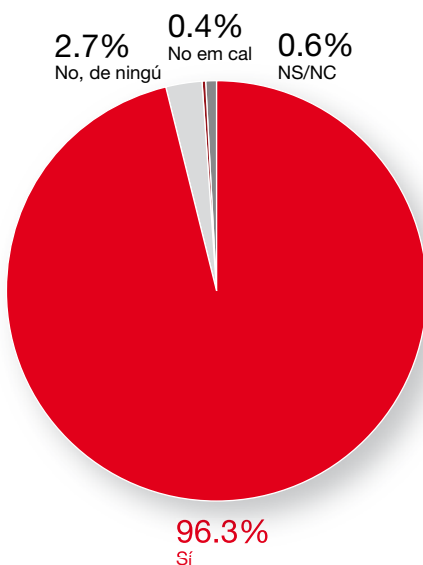
5.2.4. EN RELACIÓ A L'ENTORN SOCIAL

Malgrat que pràcticament totes les persones grans diuen mantenir relacions amb altres persones amb regularitat, prop de la meitat se senten soles sempre o de vegades.

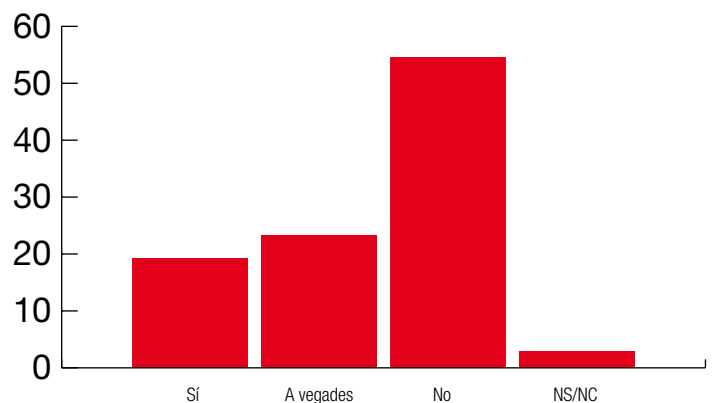
■ Tot i que més del **90%** de les persones enquestades manifesten **tenir contacte amb regularitat** amb d'altra gent – familiars, amics, veïns–, gairebé la meitat **diuen sentir-se soles** sempre o a vegades.

■ En el Grup de Pobresa, on el percentatge de persones que viuen acompanyades és superior, la **sensació de solitud** és encara **més acusada** (més del **60%** se senten soles sempre o de vegades).

Té contacte amb regularitat amb altres persones?

Se sent sol/a?

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

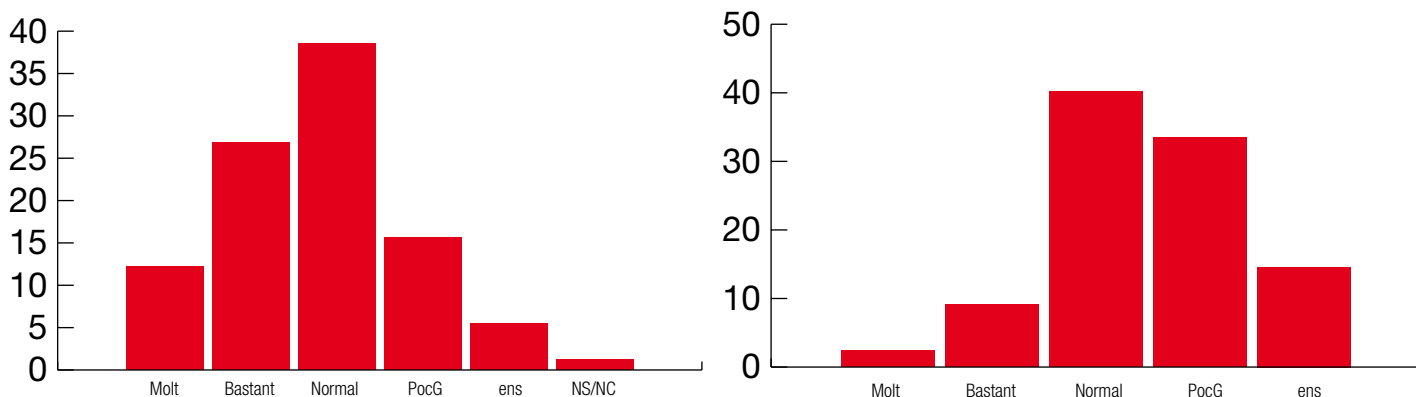
5.2.5.

QUALITAT DE VIDA I HÀBITS SALUDABLES

En aquest apartat s'analitza la qualitat de vida de les persones grans en relació a la salut, l'alimentació equilibrada i la realització d'algun tipus d'activitat física i/o mental que els faci mantenir-se actius.

■ La percepció de la pròpia qualitat de vida és molt diferent en funció del col·lectiu: en general, un **39%** de la gent gran considera que té una **qualitat de vida normal**. En el Grup de Pobresa un **48%** afirma que en té **poca o gens**, vinculant-ho amb la seva **situació econòmica**.

Qualitat vida de la gent gran i del Grup de Pobresa

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.5.

QUALITAT DE VIDA I HÀBITS SALUDABLES

■ El **62,5%** de la gent gran considera que tindria més qualitat de vida si **millorés la seva salut**. Per sexes, són les dones les que més valoren la salut, mentre que els homes vinculen qualitat de vida amb millora econòmica i/o material (un millor habitatge, per exemple).

■ Pel que fa a l'alimentació, el **78,2%** de les persones de l'estudi segueixen una **alimentació variada**, tot i que un **19%** no pot comprar amb regularitat **ni peix ni carn**.

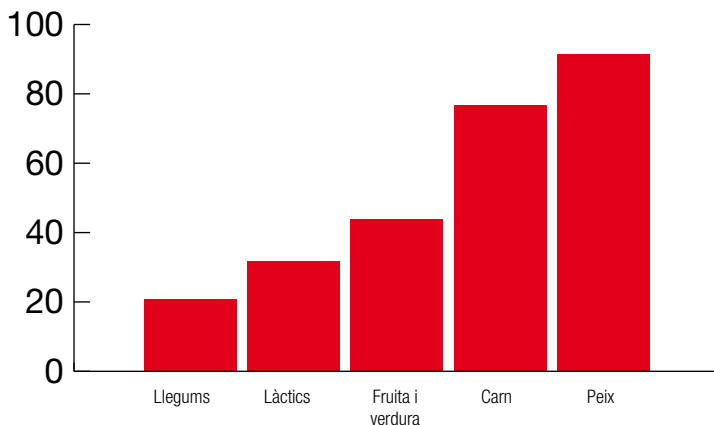
■ Resulta preocupant que **la meitat** de les persones grans del Grup de Pobresa no puguin seguir una **dieta equilibrada** per la dificultat de comprar amb regularitat aliments de tots els grups.

■ Al voltant del **30%** de les persones grans afirmen no poden anar al **dentista ni a revisar-se la vista** perquè és molt car. Aquesta situació és més acusada en les persones del Grup de Pobresa, ja que, en aquest col·lectiu, el **51,20%** de persones no es poden revisar la vista i el **58,50%** no poden anar al dentista perquè no ho poden pagar. El percentatge és encara més gran si s'exclouen aquí les persones que manifesten no necessitar-ho.

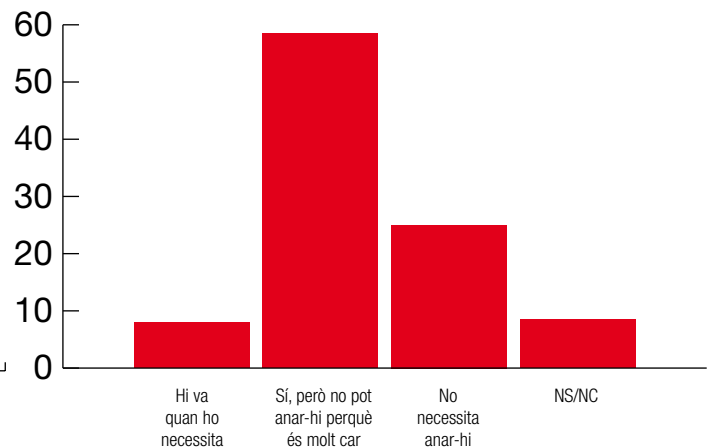
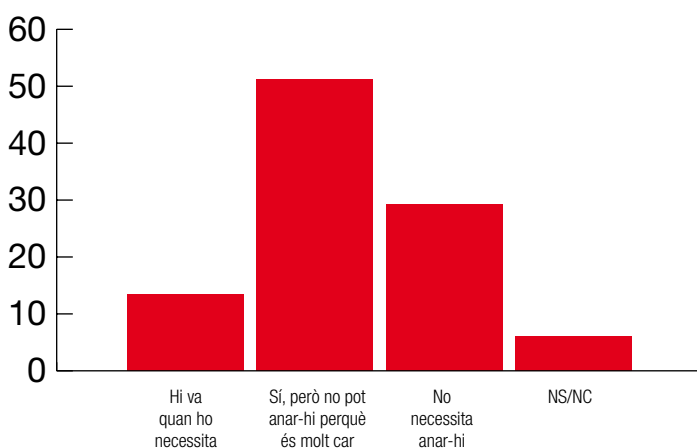
■ En relació als **hàbits** que permeten que les persones **estiguin actives** tant a nivell físic i cognitiu com relacional, val a dir que duen a terme **poques activitats**. L'activitat que més fan és **exercici físic** i només representa el **37,1%** seguit d'anar de vacances (20,3%), participar en tallers de manualitats i finalment anar a excursions. **Menys del 2%** de persones grans del Grup de Pobresa **fan vacances** i **1 de cada 3 no en fan perquè no ho poden pagar**.

La meitat de les persones del Grup de Pobresa no pot comprar amb regularitat tots els grups d'aliments. La Creu Roja proveeix d'alimentació bàsica aquest col·lectiu.

Pregunta multiresposta sobre les dificultats per adquirir aliments regularment (per grups d'aliments) entre les persones del grup de pobresa que manifesten aquesta dificultat

Dificultats per anar a l'òptica i al dentista en el Grup de Pobresa

TESTIMONI

JAVIER PÉREZ

56 ANYS

**VOLUNTARI DELS PROGRAMES DE GENT
GRAN I ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA
CREU ROJA A BARCELONA**

Les persones que, com el Javier Pérez, estan en contacte amb la gent gran coneixen de primera mà les mancances i les angoixes que pateixen en el seu dia a dia a causa de la crisi. Voluntari de la Creu Roja a Barcelona, el Javier assegura: “Les seves principals necessitats són de tipus econòmic, de tipus relacional i emocional i de soledat, i no sempre està clar quina té més importància; depèn del cas i de la persona”.

Amb un any i mig d'experiència com a voluntari de la Creu Roja, assegura que, per tractar amb les persones grans, les capacitats d'observació són tant o més importants que saber escoltar: “Detecto les necessitats de la gent gran a partir del que m'expliquen però, sobretot a partir del que veig. De l'estat de la roba que porten, del calçat vell, del que mengen cada dia, de les coses que s'espantllen i no s'arreglen...”.

En companyia del voluntariat, les persones grans també poden “exterioritzar els seus neguits”, alguns dels quals també tenen relació amb els seus familiars, tal com explica el Javier: “A la gent gran, també li preocupa molt en quina situació quedaran els seus fills i néts, perquè veuen que aquesta crisi, enlloc de fer-los progressar, farà que estiguin pitjor que ells”.

“Com a voluntari faig acompanyament a les persones grans i intento que la gent no se senti tan sola” – explica aquest voluntari de la Creu Roja, convençut que, fent companyia a les persones grans, està posant el seu granet de sorra per ajudar-les a viure una mica millor.

“

Detecto les necessitats de la gent gran (...) sobretot partir del que veig. De l'estat de la roba que porten, del calçat vell, del que mengen cada dia, de les coses que s'espantllen i no s'arreglen...

”

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.6. DADES ECONÒMIQUES

5.2.6.1. INGRESSOS

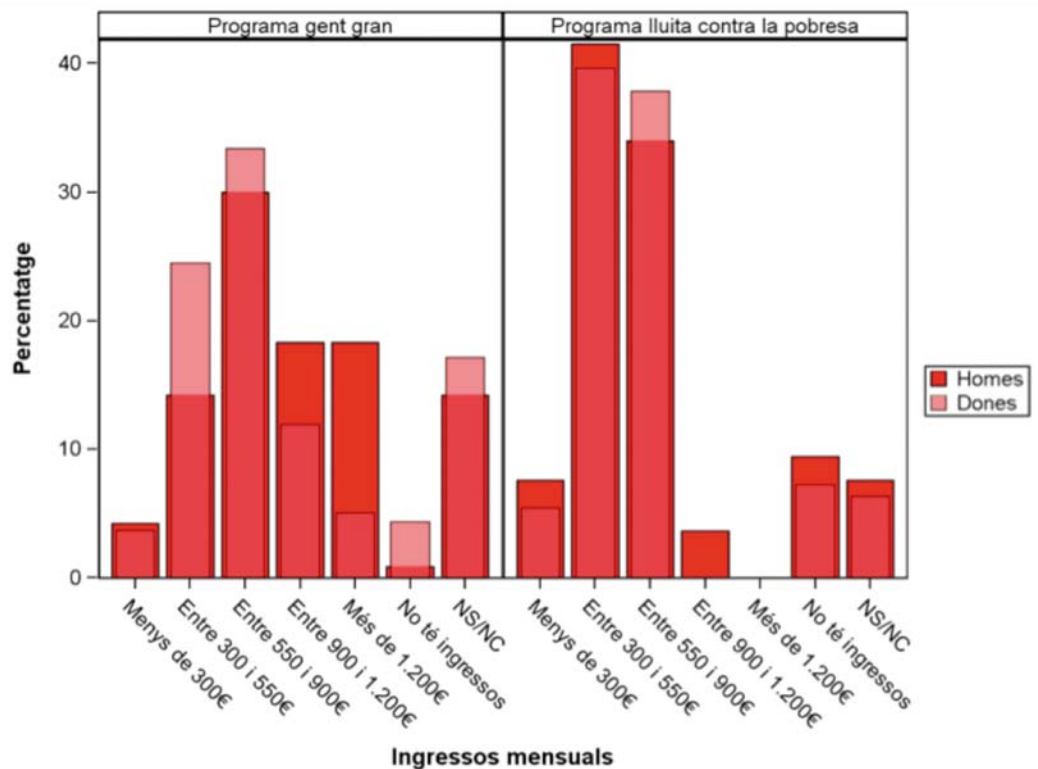
■ El **90%** de les persones grans ateses per la Creu Roja obtenen els seus ingressos a través d'**una pensió** (pròpia o del cònjuge). Un **13% rep** també **algun tipus de prestació pública**.

■ La **franja d'ingressos mensuals** més habitual en el conjunt de les persones grans se situa entre els **550 euros i els 900 euros**. Això no obstant, en el Grup de Pobresa més del 50% està per sota dels **550 euros**. Els ingressos milloren discretament quan es considera el conjunt familiar.

■ En les franges d'ingressos superiors, hi ha un **clar predomini dels homes** enfront de les dones.

■ **7 de cada 10 persones** enquestades han **disminuït la seva capacitat d'estalvi** en els darrers dos anys, principalment perquè tot és més car. D'aquestes, gairebé un 10% han hagut d'ajudar econòmicament als seus fills/es o d'altres familiars. Aquesta disminució de l'estalvi és encara més significativa en el Grup de Pobresa (quasi el **90%**) que a més a més, ha vist **reduïts els seus ingressos (14,7%)**.

Ingressos mensuals individuals de la gent gran i del Grup de Pobresa

5.2

ANÀLISI DEL COL·LECTIU DE LA GENT GRAN ATÈS PER LA CREU ROJA

5.2.6.

DADES ECONÒMIQUES

5.2.6.2.

DESPESES

L'alimentació representa la principal despesa a la qual han de fer front les persones, 9 de cada 10 del Grup de Pobresa s'adrecen a la Creu Roja per rebre ajut d'alimentació bàsica.

■ La despesa mensual més important de la de gent gran és l'alimentació (1 de cada 3 hi destina més de 300€). En el Grup de Pobresa el 35% no pot destinar-hi més de 100€. 9 de cada 10 persones d'aquest grup s'adrecen a la Creu Roja per rebre ajut d'alimentació bàsica.

■ L'habitatge i el seu manteniment constitueix el segon grup en volum de despeses. Això és especialment destacable en el grup més vulnerable, que com ja s'ha vist anteriorment, viu bàsicament en règim de lloguer i és el principal cost al qual han de fer front.

■ En tercer lloc hi ha les despeses mensuals en higiene personal i de la llar, roba i calçat (el 59% hi destina menys de 100€ mensuals).

■ El 79% de les persones grans afirma no realitzar cap despesa mensual en oci i lleure.

■ Un 14% presta ajuda amb diners de manera mensual a altres familiars.

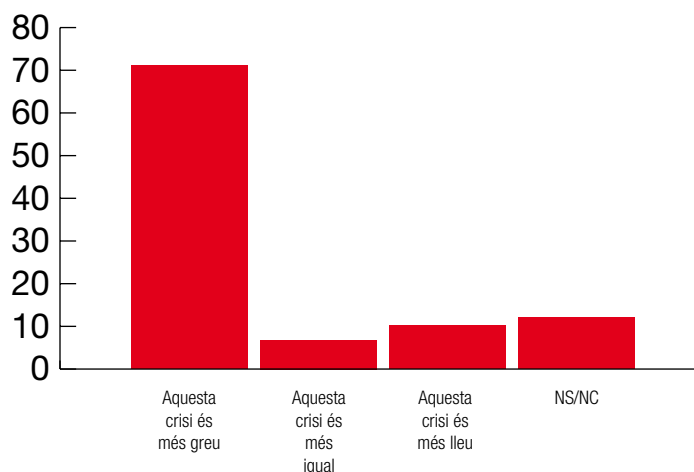
5.3. VIVÈNCIA I PERCEPCIÓ DE LES PERSONES ENQUESTADES VERS L'ACTUAL CONTEXT

■ Un **48%** de les persones grans esmenta que la crisi els **afecta molt o bastant** en el seu dia a dia. En el Grup de Pobresa aquest nivell d'afectació arriba al **88%**.

■ **7 de cada 10** usuaris enquestats pensen que aquesta crisi és més greu respecte altres èpoques de crisi que han viscut.

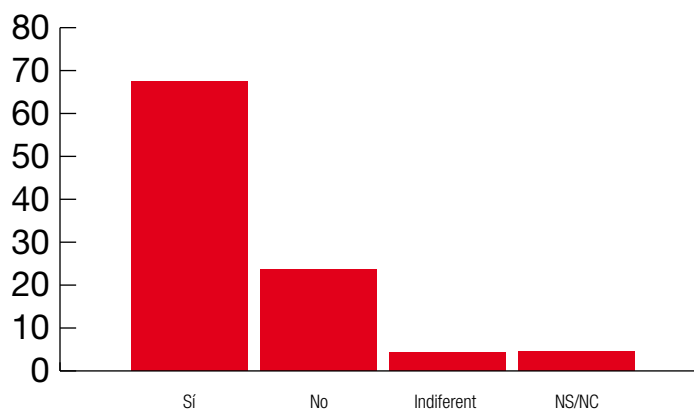
Valoració crisi respecte altres èpoques	Freqüència	Percentatge
Aquesta crisi és més greu	479	71.1%
Aquesta crisi és més igual	46	6.8%
Aquesta crisi és més lleu	68	10.1%
NS/NC	81	12.0%

Com valora aquesta crisi respecte altres èpoques de crisi que hagi viscut?

■ El **67,4%** afirma que aquesta situació els **provoca angoixa**.

La crisi li provoca angoixa	Freqüència	Percentatge
Sí	454	67.4%
No	160	23.7%
Indiferent	29	4.3%
NS/NC	31	4.6%

TESTIMONI

PATRÍCIA GIMÉNEZ

31 ANYS

**TÈCNICA DELS PROGRAMES DE GENT GRAN
I ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA
CREU ROJA A TARRAGONA**

Si tradicionalment la gent gran sempre ha estat un col·lectiu vulnerable, ara encara ho és més. Aquesta és l'opinió de la Patrícia Giménez, tècnica de la Creu Roja a Tarragona, segons la qual moltes persones grans “han hagut d’assumir nous rols” enmig del context de crisi per donar suport als seus familiars.

En alguns casos, aquest suport ha suposat acollir altres persones a casa seva i “el reagrupament familiar de les diferents generacions al mateix nucli familiar fa que prioritzin les preocupacions dels fills i no les seves pròpies” – adverteix Giménez.

L’impacte de la crisi econòmica sobre els seus fills els genera, a més, “impotència i desesperança”, en paraules de la tècnica de la Creu Roja.

Per això, a banda de pal·liar les dificultats socials i econòmiques de la gent gran i cobrir les seves necessitats bàsiques, Giménez afegeix que, a la Creu Roja, li “preocupa la part més emocional i psicològica que està quedant mes coixa”. “La Creu Roja vol oferir un espai de referència on puguin abocar totes aquestes emocions i marxín d’aquí amb una sensació de certa alliberació” – conclou.

La Creu Roja vol oferir un espai de referència on puguin abocar totes aquestes emocions.

2. La segona pregunta oberta:

Què creu vostè que pot aportar la gent gran a la societat per sortir de l'actual situació de crisi socioeconòmica?

Del grup de gent gran han respost aquesta qüestió **213 persones** del total de 510 i han destacat:

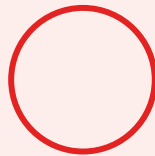

Del Grup de Pobresa han respost aquesta qüestió **64 persones** del total de 164 i han destacat:

TESTIMONI
JORDI MARTÍNEZ
65 ANYS
USUARI DEL PROJECTE L'ANDANA
CREU ROJA A TERRASSA

El Jordi Martínez va començar a cotitzar als 14 anys i, per això, sempre s'havia imaginat que tindria una vellesa acomodada. “Jo sempre havia viscut bé. Tenia un pis més aviat luxós, un cotxe, em permetia sortir els caps de setmana, anar de vacances... Ara les coses han canviat. Per a mi, un euro avui, representa molt”.

Però la seva sort va canviar quan es va haver de jubilar, coincidint amb els inicis de la crisi econòmica, i va començar a ajudar una part de la seva família que viu a Cuba. El Jordi, que va treballar com a director tècnic d'una empresa tèxtil i viatjava per tot el món, explica: “La crisi va obligar a tancar moltes empreses del sector i jo em vaig haver de jubilar, cobrant una pensió molt per sota del meu sou habitual”. Aquest fet i haver d'ajudar a la seva família econòmicament van propiciar que el Jordi perdés tots els seus estalvis i s'hagués de vendre la casa, situació que el va portar viure al seu cotxe durant mig any.

“Em costava reconèixer que necessitava ajuda. No volia que els altres se n'adonessin que no tenia res” – admet el Jordi, que finalment es va decidir per apropar-se a un servei de la Creu Roja que ofereix atenció i assistència bàsica a persones sense llar, L'Andana de Terrassa.

“Ben cuidat, menjant calent..., et pots rentar, pots dormir... i això va ser una sortida que, en aquell moment, em va ajudar molt” – recorda el Jordi, que, després del seu pas per l'Andana, ha pogut refer la seva vida i viu en una habitació de lloguer, a més de continuar enviant diners cada mes a la part de la seva família que viu a Cuba.

Arran del seu contacte amb la Creu Roja, el Jordi també va conèixer el món del voluntariat i, actualment, col·labora amb El Rebost de l'assemblea local de Terrassa, un projecte d'ajuda alimentària per a persones en situació vulnerable. Espera així retornar el suport que ha trobat, ajudant els altres.

“

Em costava reconèixer que necessitava ajuda. No volia que els altres se n'adonessin que no tenia res.

”

6

CONCLUSIONS DE L'ESTUDI

6.1

**UN COL·LECTIU DIVERS I AMB
NECESSITATS EMERGENTS**

6.2

**ALTA AFECTACIÓ DE LA CRISI
EN LES PERSONES GRANS**

6.3

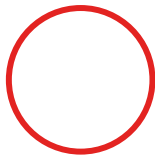
**ENTRE L'ESTALVI I LA PRIVACIÓ
MATERIAL**

6.4

**EL SUPORT DE LA GENT GRAN,
AVUI IMPRESCINDIBLE COM
A PILAR DE LA CONTENCIÓ
SOCIAL**

6.1

UN COL·LECTIU DIVERS I AMB NECESSITATS EMERGENTS

L'11% de gent gran a la qual la Creu Roja presta suport ha rebut també algun tipus d'ajut bàsic.

Més enllà de la frontera de l'edat i amb una franja que s'allarga cada cop més per l'augment de l'esperança de vida-, resulta extremadament complex caracteritzar la gent gran com un col·lectiu uniforme i atribuir-li uns trets que siguin representatius del seu conjunt.

Això passa també quan ens referim a les persones grans que són usuàries de projectes de la Creu Roja, ja que és, probablement, el col·lectiu menys homogeni de tots els que atén la Institució, fins i tot dintre dels mateixos projectes. En formen part persones que necessiten algun servei per garantir la seva autonomia i que hi accedeixen en l'àmbit privat o públic en funció dels seus ingressos i de les seves condicions particulars. Són gent gran amb greus problemes de dependència i persones actives que participen en tallers d'envelliment saludable. Persones que necessiten acompanyament o suport puntual però també moltes altres a les quals diàriament la Creu Roja els porta el menjar a domicili. Aquesta diversitat de perfils constitueixen l'univers d'estudi, juntament amb un altre grup que sí que presenta una característica que el defineix com a col·lectiu específic i que el diferencia de la resta: les persones més grans de 65 anys que necessiten recórrer a la Creu Roja per sol·licitar ajut bàsic.

Aquest grup de més de 65 anys representa **poc més del 3,7% del total** de persones ateses en els **projectes de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social** de la Creu Roja (com ara, el Programa d'Aliments, els kits de suport social, lots per a la gent gran, etc.) en els quals la franja d'edat més habitual està entre el 35 i 49 anys.

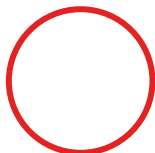
Probablement, el percentatge de persones grans que rep ajuda bàsica de la Creu Roja seria superior si consideréssim els beneficiaris **finals** totals de l'ajut, és a dir, no només la persona que el recull sinó els membres de la família als quals arriba finalment. Això no obstant, no es disposa de dades suficients per confirmar aquesta hipòtesi.

El que sí es pot afirmar, i així ho confirma la base de dades, és que durant l'any 2011 l'**11%** del total de persones a les quals la Creu Roja presta un servei dintre dels seus projectes de gent gran, ha sol·licitat i ha rebut algun tipus d'**ajut bàsic**, majoritàriament kits d'alimentació que s'han lliurat a domicili.

Aquesta dada, a més de reforçar una de les conclusions de l'estudi – l'alta afectació de la crisi entre el col·lectiu de la gent gran-, posa de manifest la capacitat de la Creu Roja en la **detecció de noves necessitats** i en l'**adequació de la seva acció humanitària** a les necessitats i carències concretes del col·lectiu. Un exemple d'això és el repartiment als domicilis de lots d'alimentació específica per a la gent gran per evitar desplaçaments a persones amb mobilitat reduïda.

També confirma que el col·lectiu de gent gran atès **no respon a dos perfils clarament diferenciats** (els anomenats Grup de Pobresa i la resta de persones de més de 65 anys), sinó que cada cop més en el conjunt es perfilen altres grups que es troben en el llindar de la precarietat i als quals cal atendre de forma específica.

ALTA AFECTACIÓ DE LA CRISI EN LES PERSONES GRANS

Hi ha l'evidència que les generacions posteriors viuran pitjor, contravenint la idea del progrés social.

El col·lectiu de la gent gran presenta uns condicionants que d'entrada poden fer pressuposar que pateixen un menor impacte de la crisi econòmica. La gran majoria tenen **garantits uns ingressos mensuals** en forma de pensió, **no tenen o tenen menors càrregues econòmiques** per a l'habitatge -predomina el règim de propietat-, i, a més, estan lliures d'altres despeses que són pròpies dels grups de menys edat (escola, alimentació roba i equipaments per als fills/es, etc.).

Això no obstant, **més de la meitat (57%)** de les persones entrevistades consideren que la crisi econòmica els ha **afectat molt o bastant**, i en el Grup de Pobresa l'afectació és extremadament alta en intensitat i en percentatge fins arribar a **9 de cada 10 persones**.

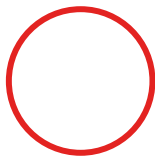
El motiu d'afectació de la crisi entre la gent gran no es troba tant en la disminució dels ingressos o en la pèrdua de prestacions com en la **dificultat per fer front a les despeses** de la vida diària amb unes **pensions sovint insuficients**. La major part de persones grans (**68%**) han vist disminuir en els darrers dos anys la seva **capacitat d'estalvi** i el motiu principal n'és l'encariment dels productes de consum (el **80%** afirma que **tot és més car**).

A més de l'impacte econòmic, cal tenir en compte l'**impacte emocional i vivencial** que provoca la crisi entre la gent gran. **7 de cada 10** persones manifesten que la conjuntura actual els **provoca angoixa** i també que aquesta crisi és **més greu que altres** que han viscut. No s'ha d'oblidar que és un col·lectiu que ha patit la duresa de la postguerra i que ha conegut diversos episodis de retrocés econòmic (als anys 1959, 1975, 1981 o 1993) mentre eren laboralment actius.

El propi pocés d'envelliment ja comporta un procés de pèrdues, especialment lligades a la salut incrementant situacions de dependència. Aquest procés, segons el seu context social i familiar condiona la seva capacitat d'envellir satisfactòriament. Per aquest motiu, el context socioeconòmic actual pot fer augmentar el seu risc de vulnerabilitat.

Però mes enllà de l'afectació directa a nivell material, s'intueix un altre motiu d'afectació més profund: l'evidència que les generacions posteriors -la dels seus fills i néts- viuran encara en una situació pitjor que ells, fet que contravé un dels principis del **progrés social**. El mite del creixement sostingut de l'Estat del Benestar s'esfondra ara davant dels seus ulls.

Les mesures d'estalvi adoptades per la gent gran incideixen directament en la pobresa energètica, la dieta equilibrada i les condicions de salut.

Més del **30%** de les persones grans (fins un **74%** en el Grup de Pobresa) han hagut implementar amb motiu de la crisi alguna **mesura d'estalvi** que es concreta fonamentalment en la **reducció en el consum de subministraments** i en la compra d'aliments més econòmics. Aquests canvis d'hàbits poden afectar en major o menor mesura la salut i el benestar de les persones.

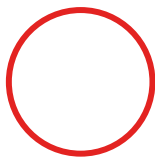
No és el mateix ajustar el consum que prescindir-ne. En això es diferencia l'estalvi de la privació material. El **54%** de les persones grans del Grup de Pobresa **no poden mantenir la seva llar a una temperatura adequada** perquè no tenen capacitat per pagar la factura del gas o de l'electricitat. Moltes d'elles tampoc poden **adquirir ni reparar electrodomèstics bàsics** quan se'ls fan malbé. Aquestes persones pateixen l'anomenada "**pobresa energètica**", que afecta especialment a aquest col·lectiu de gent gran, tant en **volum** (entre la resta de grups d'edat dels col·lectius més vulnerables, el percentatge és del 42%), com en l'impacte directe que suposa en les **condicions de salut**. A causa d'aquesta situació, que no s'arriba a visualitzar, durant l'onada de fred que va afectar Catalunya la primera quinzena de febrer de 2012, la Creu Roja va efectuar 15.595 trucades de seguiment a les llars de les persones grans que podien patir aquesta situació.

Pel que fa a l'alimentació, la majoria de gent gran afirma poder seguir **mantenint una dieta equilibrada** malgrat estalvi en alguns productes més cars, com ara la carn i el peix. Entre el Grup de Pobresa, en canvi, hi ha **privació material en la meitat de les persones**, ja que **no poden adquirir ni menjar amb regularitat ni tant sols fruita, verdura o làctics** amb el conseqüent impacte que suposa sobre la seva salut. A través del Programa d'Aliments que executa la Creu Roja, es mira de pal·liar almenys les necessitats més bàsiques en l'alimentació.

Algunes persones grans també tenen **dificultats per assumir despeses en matèria de salut** que no queden cobertes dins del sistema de la sanitat pública, com poden ser el **canvi d'ulleres**, la revisió de la **vista** o una visita al **dentista**. Un **25%** de les persones grans que necessiten anar a l'**òptica** i el **34%** de les que haurien d'anar al **dentista** no ho fan perquè diuen que **no ho poden pagar**. Entre el Grup de Pobresa els percentatges de les persones que ho necessiten però que no poden costejar-s'ho s'incrementen fins el 76% quant a l'òptica i el 88% en referència al dentista. Resulta obvi dir que tant la **visió** com la **salut bucodental** són dos pilars fonamentals de la qualitat de vida de les persones.

6.4

EL SUPORT DE LA GENT GRAN, AVUI IMPRESCIDIBLE COM A PILAR DE LA CONTENCIÓ SOCIAL

Tota mesura pública que s'adopti sobre la gent gran podria repercutir directament en la seva xarxa familiar i social.

El col·lectiu de gent gran és avui un puntal molt important per a les seves famílies i per a les generacions posteriors. L'estudi de l'IMSERO revela que a Espanya un **70%** de les persones més grans de 65 anys tenen o han tingut **cura del seus néts, la meitat** d'elles de **manera diària**. Pel que fa als ajuts econòmics, un **19,4%** **ajuda als seus fills/es**. En canvi, si parlem de l'ajut que reben de la seva família, un **40%** **rep algun tipus d'ajuda del seu fill/a**.

Pel que fa a les persones grans que atén Creu Roja, s'ha volgut conèixer a través d'aquest estudi, no tant l'ajut que prestaven, sinó **el canvi que ha sofert aquest ajut com a conseqüència del context socioeconòmic**. Els resultats obtinguts mostren que una bona part de les persones grans **constitueixen un element clau en la sostenibilitat** de moltes famílies lliurant **ajut econòmic, ajut material** o oferint **allotjament** als seus fills.

1 de cada 3 persones enquestades han hagut de **prestar ajut per primer cop** als seus fills o filles a causa de la crisi. Una altra dada rellevant és que **1 de cada 4** persones del Grup de Pobresa han hagut **d'acollir a casa seva** els seus fills –i els néts, si n'hi ha- que es troben encara en una situació pitjor: sense feina, sense prestacions o sense possibilitat de pagar un habitatge o un lloguer. Per contra, un **31%** de les persones d'aquest mateix grup **ha perdut algun tipus de suport** (majoritàriament dels fills i filles, encara que **1 de cada 3** diu haver perdut també alguna **ajuda dels serveis socials**).

Aquestes dades mostren que **s'està invertint el flux dels canals de solidaritat i de suport** definits fins ara dins de l'Estat de Benestar, en què són les generacions més joves les que contribueixen –a través de l'històric concepte de "**solidaritat intergeneracional**"- a fer sostenible el sistema de pensions públic finançant el suport a les persones grans perquè puguin gaudir d'un envelliment amb la màxima qualitat de vida. I inversament, qualsevol mesura que es prengui i que afecti a un membre de la família, també afecta les persones grans

D'aquesta manera el col·lectiu de la gent gran, considerat com a l'últim esglaó de la piràmide demogràfica vinculat tradicionalment a estereotips que el defineixen com la **part no productiva de la societat**, esdevé ara, en el context actual, una **mall de suport necessària i imprescindible** en molts nuclis familiars.

Així doncs, no és agosarat afirmar que les actuals polítiques de disminució de la despesa pública, que tampoc són generadores de riquesa, poden incidir directament en l'**afebliment de l'economia domèstica** de les persones grans que cobren pensions, la majoria de les quals ja són baixes.

Ja s'ha confirmat que la gent gran està ajudant les generacions més joves, reduint les seves pròpies despeses i capacitat d'estalvi. Per això, qualsevol mesura pública que afecti la gent gran i canviï les seves condicions de vida, haurà de preveure les seves repercussions sobre la resta de la xarxa familiar i social a què presten suport solidàriament i continuada. I inversament qualsevol mesura que es prengui i que afecti un membre de la família també afecta les persones grans.

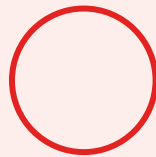

TESTIMONI

MONTSERRAT GONZÁLEZ

65 ANYS

**BENEFICIÀRIA DELS LOTS DE PRODUCTES
DE SUPORT PERSONAL
CREU ROJA A L'ALT PENEDEÈS**

“Quan arriba el dia 10 o 12, pràcticament vaig al banc i només tinc 20 o 30 euros per arribar al dia 25, que és quan cobro la pensió” – explica la Montserrat González, que actualment cobra una pensió de viduïtat de 650 euros i en paga 385 pel pis de lloguer on viu sola a Vilafranca del Penedès, un import al qual ha de sumar encara les despeses d'aigua i llum.

En no comptar amb l'ajuda de cap familiar, la Montserrat, de 65 anys, no ha deixat de buscar lloguers cada vegada més econòmics, fins al punt que, durant els darrers 2 anys, s'ha canviat de casa unes cinc vegades.

Com que gairebé tot el que ingressa ho destina a l'habitatge, la Montserrat explica que ha hagut de retallar moltes altres de les seves despeses: “No puc anar a fer el control de les ulleres, al dentista no puc anar-hi i, bàsicament, comprar-me roba ni anar perruqueria, coses que abans podia fer i ara no”. Per això, agraeix molt l'ajuda de la Creu Roja, que li proporciona lots de productes de

suport personal amb aliments o productes higiènics una vegada al mes.

La Montserrat tampoc no compta amb recursos per mantenir la seva llar a una temperatura adequada: “Jo, aquest hivern he passat fred, no he pogut engegar la calefacció per no gastar i he passat fred. I ara, el tema de l'estiu, amb el ventilador, em passarà igual. Estic endarrerint-lo el màxim possible per no gastar”.

A les seves dificultats socials i econòmiques, també se li afegeixen diversos problemes de salut. La Montserrat ha patit recentment càncer de mama i explica que té problemes per pagar-se el preu del bitllet de tren cada vegada que ha de fer-se una revisió mèdica a Barcelona.

La Montserrat encara està més anguijada des que el govern estatal va anunciar que els pensionistes hauran d'abonar el 10% del preu dels medicaments: “Segurament haurem de pagar medicaments i, amb la meva pensió, em preocupa perquè jo estic malalta i en prec prec”. A

més, “com que hi ha tantes restriccions amb la crisi”, lamenta no poder accedir a cap de les ajudes de l'anomenada llei de la dependència.

A dia d'avui, només conserva una petita esperança: accedir a un pis de lloguer social per deixar d'anar tan ofegada per arribar a final de mes. No es cansa de repetir que aquest és el seu “somni”.

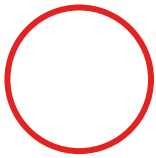

Em preocupa no poder pagar els medicaments amb la meva pensió.

7

.....
**PROPOSTES D'ACCIÓ DE LA
CREU ROJA**

Amb les dades de l'estudi a la mà i amb la identificació d'algunes de les necessitats del col·lectiu de la gent gran, ara es fa necessari establir unes pautes i línies noves de treball, o bé reforçar i millorar programes i projectes que ja es duen a terme.

En aquest sentit, creiem que algunes de les línies de treball que es podrien establir són:

- Creació d'aliances amb **empreses de subministrament** per a l'establiment de tarifes socials per a la gent gran que compleixin uns determinats requisits.
- Recuperació del projecte d'**estalvi energètic a les llars**, però amb una implementació més sòlida i continuada arreu del territori.
- Impuls d'un **servei d'escolta activa**, bé sigui presencial, o bé telefònicament gestionat des de la proximitat de les assemblees locals i comarcals.
- Incorporar accions vinculades a la salut a la **salut bucodental i a la visió** a través d'acords amb empreses, clíniques, òptiques...
- Llançament del **Xec Dieta Sana** gràcies a acords amb grans empreses o empreses de barri que puguin subministrar alimentació i menjar fresc a les persones grans.
- Realització d'activitats perquè la gent gran es mantigui activa i envelleixi millor. A part d'assegurar tot el vessant bàsic, és important **consolidar les polítiques d'activitats** per a les persones grans.
- Potenciació de les **relacions entre persones** per fomentar la **xarxa comunitària**. És a dir, enfortir els projectes que tinguin una periodicitat i llocs fixes, en comptes d'activitats grupals puntuals.

ELS 7 PRINCIPIS FONAMENTALS

HUMANITAT

El Moviment Internacional de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja s'ha creat per la preocupació de prestar auxili, sense discriminació, a tots els ferits als camps de batalla, s'esforça, sota el seu aspecte internacional i nacional, a prevenir i alleujar el patiment de l'ésser humà en totes les circumstàncies. Tendeix a protegir la vida i la salut, així com a fer respectar la persona humana. Afavoreix la comprensió mútua, l'amistat, la cooperació i una pau duradora entre tots els pobles.

IMPARCIALITAT

No fa cap distinció per nacionalitat, raça, religió, condició social o credo polític. Es dedica únicament a socórrer els individus en proporció amb el seu patiment, posant remei a les seves necessitats i donant prioritat a les més urgents.

NEUTRALITAT

Amb la finalitat de conservar la confiança de tothom, el Moviment s'absté en tot moment de prendre part en les hostilitats i en les controvèrsies d'ordre polític, racial, religiós o ideològic.

INDEPENDÈNCIA

El Moviment és independent. És auxiliar dels poders públics en les seves activitats humanitàries, activitats que estan sotmeses a la legislació que regeix en els països respectius, no obstant això, les societats nacionals han de conservar una autonomia que els permeti actuar sempre d'acord amb els principis del Moviment.

VOLUNTARIAT

És una institució de socors voluntari i de caràcter desinteressat.

UNITAT

A cada país només pot existir una Societat de la Creu Roja o de la Mitja Lluna Roja, que ha de ser accessible a tothom i ha d'estendre la seva acció humanitària a la totalitat del territori.

UNIVERSALITAT

El Moviment Internacional de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja, en el si del qual totes les societats tenen els mateixos drets i el deure d'ajudar-se mútuament, és universal.

www.creuroja.org 902 22 22 92

Humanitat Imparcialitat Neutralitat Independència Voluntariat Unitat Universalitat